

Metamfetamin (pervitin)

situace v EU a její globální kontext

UČEBNÍ TEXTY

Metamfetamin (pervitin)

situace v EU a její globální kontext

Společné publikace EMCDDA a Europolu

Původně vydáno v angličtině pod názvem EMCDDA-Europol společné publikace - Methamphetamine: a European Union perspective in the global context, která byla společně vydána Evropským monitorovacím centrem pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) a Evropským policejním úřadem, pro bezplatné šíření. Obsah této publikace nemusí nutně vyjadřovat oficiální stanoviska EMCDDA a partnerů Europolu, jakéhokoli členského státu nebo agentury či instituce Evropské Unie nebo Evropských společenství.

© Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost, 2009

© Evropský policejní úřad, 2009

ISBN 978-92-9168-377-2

České vydání: © Centrum adiktologie a Sdružení SCAN, 2010

Odpovědnost za překlad spočívá zcela na Centru adiktologie, Psychiatrická klinika, 1. lékařská fakulta, Univerzita Karlova v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze

ISBN 978-80-86620-24-4

**EVROPSKÁ
UNIE**

Evropský sociální fond

Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

Vydání této publikace bylo financováno prostřednictvím Evropského sociálního fondu, rozpočtu hlavního města Prahy a rozpočtu České republiky.

Metamfetamin (pervitin)

situace v EU a její globální kontext

Společné publikace EMCDDA a Europolu

Editor českého vydání:

JUDr. Michaela Štefunková, Ph.D.

Překlad:

Mgr. Eva Jezberová

Odborná korektura:

MUDr. Tomáš Zábranský, Ph.D.

Jazyková korektura:

Mgr. Marta Davidová, Štěpán David

obsah

ÚVOD	9
1 Metamfetamin: Globální kontext	12
1/1 HISTORIE	13
1/2 CELOSVĚTOVÁ VÝROBA METAMFETAMINU	14
1/3 PREKURZORY METAMFETAMINU	16
2 Problémy s metamfetaminem v evropském kontextu	18
2/1 PROBLÉMOVÉ UŽÍVÁNÍ METAMFETAMINU	19
2/2 VÝROBA METAMFETAMINU	20
2/3 OBCHOD S METAMFETAMINEM A JEHO PREKURZORY	22
3 Evropské a mezinárodní iniciativy	26
4 Závěr	30
5 Literatura	32
6 Poděkování	34
PŘÍSPĚVATELÉ	36

Toto je první publikace Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) a Evropského policejního úřadu (Europol) z knižní řady „EMCDDA-Europol společné publikace“, která se bude věnovat rozšířeným nelegálním syntetickým budivým drogám, známým také jako „amfetaminová stimulancia“¹. Amfetaminová stimulancia se dělí na dvě kategorie:

- „amfetaminy“, jež zahrnují amfetamin, metamfetamin² a jim příbuzné látky jako fenetylin, metylfenidát, fenmetrazin, katinon atd.
- „drogy typu extáze“ (MDMA a s ní blíže příbuzné látky MDA a MDEA).

Tato studie se zaměřuje na dostupnost a užívání metamfetaminu v Evropě a zasazuje je do globálního kontextu. Amfetaminu a extázi budou věnovány následující studie v této řadě.

Metamfetamin je pravděpodobně nejrozšířenějším syntetickým stimulantem na světě. V mnohých zemích po celém světě je považován za druhou nejúžívanější nezákonnou drogu po marihuaně. Jeho rozšíření je výsledkem působení jak historických, tak současných faktorů. Od prvotní syntézy z eferdrinu v roce 1919 prodělalo užívání metamfetaminu mnoho změn. Původně to byla legální pokusná látka, která se používala jako lék. Poté se používala jako stimulans a látka zvyšující výkon vojáků ve druhé světové válce. V pozdních čtyřicátých letech byla zákonem povolenou a masově konzumovanou látkou a často předepisovaným lékem. Až od sedmdesátých let je užívání a výroba metamfetaminu nelegální, a od devadesátých let jeho obliba v některých částech světa dramaticky roste.

V současnosti je metamfetamin globálně spojován se závažnými zdravotními, sociálními a bezpeč-

nostními problémy. Nejvýrazněji je to pocítováno v Severní Americe a v Asii. Navíc se užívání metamfetaminu rozšiřuje do nových oblastí - hlavně na jižní polokouli - a do některých rozvojových a rozvíjejících se zemí.

I když v Evropě zůstává užívání metamfetaminu vesměs omezené - zejména ve srovnání s kokainem a amfetaminem - v některých členských zemích EU způsobuje značnou škodu. V České republice představuje druhou nejrozšířenější drogu hned po konopí. Na konci devadesátých let začaly narůstat potíže s metamfetaminem také na Slovensku a nyní představují důležitou část problému s drogami v této zemi. V menší míře se metamfetamin objevuje také v dalších zemích střední a východní Evropy. Několik případů zadržení velkého množství drog z posledních let ve Skandinávii a okolních zemích navíc naznačují, že je zde metamfetamin čím dál dostupnější a že na trhu se stimulanty do jisté míry nahrazuje amfetamin. Tento fakt spolu s relativně jednoduchou výrobou metamfetaminu a důkazy o nárůstu výroby i mimo oblasti, kde se tradičně nacházela, vzbuzuje obavy, že nemůžeme vyloučit budoucí šíření metamfetaminu, zapříčiněné snadnou dostupností. Proto sledování vývoje užívání a distribuce této drogy zůstává důležitým úkolem Europolu a EMCDDA.

Je důležité připomenout, že pro uživatele metamfetaminu a amfetaminu je účinek těchto dvou drog mnohdy prakticky nerozlišitelný. To může usnadnit rozmach metamfetaminu v oblastech, kde zatím převládá amfetamin, jako jsou Finsko, Norsko a Švédsko. Mimo Evropu je kouření metamfetaminu - a zejména jeho krystalické formy - spojeno s negativními dopady na zdraví populace. To také podtrhuje, jak důležité je sledovat dostupnost, vlastnosti a způsoby užívání různých stimulačních drog po celé Evropě. A je to i jeden z důvodů, proč EMCDDA a Europol vybraly metamfetamin jako

1/ V angličtině „amphetamine-type stimulants“, zkratka „ATS“; pozn. redakce.
2/ V ČR obecně známý jako „pervitin“. V publikaci bude nadále užíván název „metamfetamin“; pozn. redakce

první syntetický stimulant pro svou řadu společných publikací.

Tato publikace podává stručný přehled hlavních aspektů situace ohledně metamfetaminu v Evropě s ohledem na celosvětový kontext. Jednotlivé části tohoto dokumentu poskytují informace o chemickém složení metamfetaminu, možných výrobních postupech a jejich specifických, a o nejdůležitějších relevantních datech z EU.

Analýza začíná přehledem historie metamfetaminu v Evropě, zasazené do celosvětového kontextu. Poté následuje nástin současných trendů po celém

světě a nejnovějších změn v mezinárodních modelech obchodování s nezbytnými chemickými prekurzory.

Pak se publikace zaměřuje na Evropu. Zkoumá nejnovější trendy v užívání, výrobě a obchodování s metamfetaminem na území Evropy a popisuje roli Evropy v mezinárodním obchodu s prekurzory. Závěrem je nastíněn přehled iniciativ na mezinárodní úrovni a úrovni EU, jež vznikly s cílem monitorovat výrobu metamfetaminu, obchodování s prekurzory a jejich následky.

Metamfetamin

Metamfetamin je syntetická látka, působící jako stimulans (budivá látka) centrálního nervového systému. Je úzce příbuzný s amfetaminem. Metamfetaminová báze je bezbarvý, prchavý, a ve vodě nerozpustný olej. Nejběžnější soli je hydrochlorid v podobě bílého či špinavě bílého prášku nebo ve vodě rozpustných krystalků. Nezákonné výrobky mají většinou podobu prášku, i když k dostání je i čistý krystalický hydrochlorid, známý také pod jménem „ice“.

Mezi konzumenty je metamfetamin známý také pod jmény speed, crank, meth, crystal meth, ice. V Čechách se označuje jako pervitin, perník, pěro nebo piko a v některých asijských zemích (Thajsko, Filipíny, Japonsko) jako yaba či shabu.

Metamfetamin je možné polykat, šňupat, a méně často i aplikovat injekčně nebo kouřit. Na rozdíl od sulfátové soli amfetaminu je metamfetamin hydrochlorid, hlavně jeho krystalická podoba, dostatečně prchavý a lze jej užívat kouřením. Při tomto způsobu užití se látka dostává do mozku mnohem rychleji a častěji vyvolá závislost a zdravotní potíže. Injekční užívání metamfetaminu s sebou nese nejen vysoké riziko vytvoření závislosti a zdravotních problémů, ale také nebezpečí stejných virových onemocnění (např. HIV či žloutenka) jako při injekčním užívání jiných drog.

Ačkoliv je metamfetamin silnějším stimulantem centrálního nervového systému než amfetamin, jsou jejich účinky obvykle jen těžko odlišitelné. Zde je nutné poznamenat, že po celé Evropě existují tyto stimulanty v různé čistotě a že na jejich účinek mají vliv i jiné faktory, například různá kyselost moči u lidí, která ovlivňuje rychlost vstřebávání této drogy v těle. Metamfetamin zvyšuje činnost noradrenergických a dopaminových neurotransmiterových systémů. Levotočivý isomer je aktivnější než pravotočivý. Sama droga málokdy přímo zaviní smrt, akutní intoxikace ale způsobuje vážné kardiovaskulární potíže a problémy s chováním, včetně paranoie a projevů násilí. Dlouhodobé užívání metamfetaminu způsobuje neurochemické a neuroanatomické změny. Projevy závislosti zahrnují paranoidní, dotekové a jiné halucinace. Tyto příznaky mohou přetrvat i po skončení užívání drogy, i když obvykle po čase zmizí.

Ačkoli má i nepříliš široké terapeutické využití, většina metamfetaminu, jenž se vyrobí po celém světě, je nelegální. Metamfetamin spadá pod mezinárodní kontrolu. S-enantiomer je na seznamu II. Úmluvy OSN o psychotropních látkách (1971). Racemát (směs stejného množství pravo- a levotočivých stereoisomerů) se na tomto seznamu nachází také. R-enantiomer však samostatně v Úmluvě zanesen není.

Zdroj: EMCDDA (2007-08) Drug profiles, Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost, Lisabon (<http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles>); Europol.

Souhrn situace v EU

Mezi evropskými zeměmi je metamfetamin nejvíce rozšířen v České a Slovenské republice, i když mnoho dalších zemí sporadicky uvádí jeho dostupnost, užívání či zabavení.

Dostupné národní odhady užívání metamfetaminu uvádějí mezi 2,8 a 2,9 případů na 1000 obyvatel ve věku 15 až 64 let v České republice a mezi 1,5 a 4 případy na 1000 obyvatel ve věku 15 až 64 let na Slovensku.

V roce 2007 bylo v 17 zemích EU zaznamenáno 4500 případů zadržení metamfetaminu v celkovém množství zhruba 340 kilogramů.

Největší počet zabavení (v sestupném pořadí) zaznamenaly: Norsko, Německo, Slovensko, Švédsko a Lotyšsko.

Největší zadržené množství v roce 2007 zaznamenaly (v sestupném pořadí): Norsko, Švédsko, Litva, Finsko a Lotyšsko.

Průměrná cena metamfetaminu byla od 8,6 eur do 36,5 eur za gram.

Průměrná čistota metamfetaminu se značně liší: od 3 do 79 procent.

Běžné příměsi a ředidla zahrnují kofein, glukózu a další cukry, méně často pak i efedrin či ketamin. Metamfetamin byl také nalezen jako příměs v tabletách extáze.

Zdroj: EMCDDA, 2009 a 2007–08 (údaje z roku 2007 pokud není uvedeno jinak).

1

Metamfetamin: globální kontext

1/1 HISTORIE

Metamfetamin poprvé syntetizoval z efedrinu v roce 1919 Akira Ogata v Japonsku. Sám efedrin byl několik let předtím poprvé izolován z rostliny *Ephedra vulgaris*³ (obr. 1) jiným japonským chemikem, Nagayoshi Nagaim (Zábranský, 2007; Ogata, 1919). Lék byl patentován v roce 1920 a uveden na trh ve formě hydrochloridu společností Burroughs Wellcome pod obchodním jménem „Methedrine“ (Logan, 2002).

Obr. 1/ *Ephedra vulgaris*

Ve dvacátých a třicátých letech v Evropě i všeobecně na Západě lékařské a léčitelské užití metamfetaminu a amfetaminu (Benzedrin, Dexedrin) rostlo. Například ve Velké Británii se amfetamin předepisoval na deprese a jiné poruchy nálad, také ho ale pro jeho stimulační účinky vyhledávali například studenti. Již na konci třicátých let byly zaznamenány problematické vedlejší účinky dlou-

hodobého užívání bez lékařského dohledu, zahrnující hypertenzi, depresi, závislost a duševní potíže (ACMD, 2005). Jak metamfetamin, tak amfetamin však byly lékaři i veřejností přijímány jako bezpečné a prospěšné léky až do šedesátých let.

V roce 1938 začala berlínská farmaceutická společnost Temmler vyrábět metamfetamin pod obchodním jménem „Pervitin“ (Griffiths a spol., 2008). Během druhé světové války se Pervitin hojně podával německým vojákům pro zlepšení výkonu a koncentrace, a v zemi se tak stal známým jako „čokoláda pilotů“ či „sůl pilotů“. Droga si v té době také získala popularitu mezi německými civilisty (UNODC, 2003; Zábranský, 2007)⁴.

V Japonsku se metamfetamin začal vyrábět v roce 1941. Od roku 1942 se rozdával japonským vojákům – a z nich hlavně pilotům – a pracovníkům v hlavních válečných průmyslových odvětvích pod jménem „Philopon“. Poté se jeho užívání rozšířilo i mezi japonským obyvatelstvem, které ho přejmenovalo na „shabu“ (Tamura, 1989). Tento název se dodnes používá pro nelegální metamfetaminové tablety v některých částech jihovýchodní Asie. U protivníka Osy – Spojenců – se sice americkým armádním zaměstnancům distribuovaly miliony metamfetaminových tabletek, vojáci ostatních spojeneckých armád však užívali spíše amfetamin, což mělo také po skončení války za následek rozšíření této drogy mezi civilním obyvatelstvem (Zábranský, 2007).

Prvotní příval syntetických stimulantů na trh byl podpořen prodejem obrovských armádních přebytků (met)amfetaminu civilnímu obyvatelstvu a pokračoval až do pozdních čtyřicátých let. V Evropě se k lékařským i nelékařským účelům užíval převážně amfetamin (hlavně ve Švédsku a ve Spojeném království), v Severní Americe amfetamin i metamfetamin (a to výrazně více ve Spojených státech než v Kanadě) a na Dálném východě (hlavně v Japonsku) šlo výlučně o metamfetamin.

3/ Čínští léčitelé používali „Ma Huang“ (*Ephedra vulgaris*, chvojník) již v prvním století našeho letopočtu, a to hlavně k léčení astmatických onemocnění (AMCD, 2005).

4/ Podle odhadů bylo 200 milionů amfetaminových a metamfetaminových tablet rozdáno americkým vojákům během druhé světové války, britským vojákům se dostalo odhadovaných 72 milionů amfetaminových tablet (AMCD, 2005).

(Zábranský, 2007; AMCD, 2005; UNODC, 2003; Case, 2005; Tamura, 1989).

Ačkoliv byla první omezení v předepisování a prodeji amfetaminových a metamfetaminových výrobků (tablety, ampule, inhalátory) zavedena ve všech třech oblastech (Skandinávie a Británie, USA, Japonsko) už na začátku padesátých let, poptávka zůstala vysoká a užívání pokračovalo i v padesátých a šedesátých letech (AMCD, 2005; Tamura, 1989), a to hlavně u žen (Case, 2005)⁵.

Naprostá většina dostupného (met)amfetaminu byla v té době legálně vyráběna farmaceutickými společnostmi a předepisována lékaři na mnoho problémů včetně deprese, poruch pozornosti, alkoholismu, obezity či anorexie (AMCD, 2005; Case, 2005; NDLERF, 2005). V padesátých letech v Japonsku a v šedesátých letech v Severní Americe a v Evropě se však situace začala měnit a postupně se začaly objevovat ilegální zdroje, příčinou byla pravděpodobně rostoucí omezení lékařského využívání těchto látek (Tamura, 1989; Case, 2005; AMCD, 2005a).

Tyto zdroje měly údajně tři podoby – první byla nelegální distribuce a zneužití podomácku vyrobených farmaceutických výrobků, druhou nelegální dovoz výrobků vyrobených v zahraničí a třetí nezákonná domácí výroba (Tamura, 1989; AMCD, 2005; Case, 2005; ODCCP, 2001)⁶. V některých případech tyto zdroje zásobovaly samy farmaceutické společnosti (Tamura, 1989), v jiných případech se na trhu začaly angažovat zločinecké organizace, jako například v padesátých letech japonská gangsteři a americké motorkářské gangy v letech šedesátých (Tamura, 1989; Case, 2005).

V Evropě zaznamenala rostoucí zneužívání ATS Velká Británie. V padesátých letech se amfetamin předepsaný na legální lékařský předpis začal objevovat i na nelegálním trhu. V šedesátých letech nabyl

v některých městech tento trend epidemických rozměrů (ACMD, 2005). V roce 1968 se předepisovaný metamfetamin obsažený v kapslích „Methedrinu“, které se legálně používaly při léčbě závislosti na kokainu, dostal na černý trh a způsobil místní epidemii nitrožilního užívání. Časem byly metamfetamin a amfetamin pocházející z legálních terapeutických zdrojů nahrazeny ilegálně vyrobeným sulfátem amfetaminu, a metamfetamin tak na začátku osmdesátých let prakticky zmizel z britského černého trhu s drogami (ACMD, 2005)⁷.

Tento posun nastal ve většině evropských zemí, kde je amfetamin spolu s později nastoupivší MDMA již dlouho hlavní látkou skupiny ATS. Pozoruhodnou výjimku tvoří Česká republika, kde od sedmdesátých let tvoří nelegální výroba a užívání metamfetaminu zásadní část drogového problému. V té době byl – pravděpodobně v Praze – znovu objeven jednoduchý návod na přípravu metamfetaminu, známého v ČR pod jménem pervitin. Rychle se rozšířil po české, ale nikoliv slovenské části československé federace. Obvykle ho vyráběly malé skupiny, jejichž členové vyrobený pervitin zároveň užívali; těmto skupinám situaci usnadňovala existence továrny VUAB, důležitého výrobce efedrinu pro celosvětový legální trh. Jiné léky obsahující efedrin nebo pseudoefedrin jako „Solutan“ (později „Modafen“ a „Paralen plus“) byly v ČR běžně k dostání a bývaly používány k výrobě metamfetaminu tzv. „redukční metodou“ za pomoci dalších volně dostupných chemikálií.

Přestože továrna VUAB ukončila výrobu v roce 2003 (Griffith a spol., 2008), nezákonná domácí výroba metamfetaminu (i když obvykle jen v malých množstvích) je v České republice stále běžná.

1/2 CELOSVĚTOVÁ VÝROBA METAMFETAMINU

UNODC ve své Světové zprávě o drogách 2008 uvádí konzervativní odhad, podle nějž v roce 2006 užívalo po celém světě amfetamin 14 milionů lidí, a přibližně 55 procent z nich ve východní a jihovýchodní Asii, kde jsou ATS - a hlavně metamfetamin

5/ Podle Case (2005) byla většina z 31 milionů (met)amfetaminových předpisů napsaných ve Spojených státech v roce 1967 vydána ženám.

6/ ODCCP (2001) poukázal na to, že od padesátých let se ilegální výroba metamfetaminu postupně přesunula z Japonska do Koreje, na Filipíny a později do Číny, ačkoliv byl metamfetamin v té době ještě v Japonsku vyráběn legálně.

7/ Metamfetamin se nicméně v posledních letech rozšířil ve Spojeném království, které zaznamenalo jeho rostoucí výrobu, a proto jej zařadilo do třídy „A“.

- nejrozšířenější (UNODC, 2008a)⁸. Celosvětová výroba ATS podle týchž odhadů dosáhla 494 tun v roce 2006, z toho mělo být 392 tun amfetaminů, a z nich 266 tun představoval metamfetamin. Podle tohoto zdroje tedy světová výroba metamfetaminu v roce 2006 oproti roku 2005 (278 tun) a roku 2004 (291 tun) mírně poklesla (UNODC, 2008a)⁹

Snížil se také počet odhalených zařízení na výrobu ATS včetně metamfetaminových laboratoří z 18 639 v roce 2004 na 8 245 v roce 2006. To je však přičítáno rychlému opadnutí vlny odhalení malých metamfetaminových laboratoří ve Spojených státech, která vrcholila v roce 2004 (UNODC 2008b). UNODC v této souvislosti varuje,

Některá specifika výroby metamfetaminu

Nelegální metamfetamin se nejčastěji syntetizuje z prekurzorů efedrinu a pseudoefedrinu. Může se také dělat z 1-fenyl-2-propanonu, známého pod jménem BMK (benzylmetylketon), případně jako P-2-P či fenylaceton. BMK se však častěji používá na výrobu amfetaminu.

Amfetamin a metamfetamin se na rozdíl od svých prekurzorů či rostlinných nelegálních drog typu heroínu nebo kokainu jen zřídka pašují mezinárodně. Metamfetamin se vesměs vyrábí poblíž svého spotřebního trhu či přímo v jeho centru, což podstatně snižuje rizika spojená s dálkovou přepravou a několikanásobným překračováním hranic. To je způsobeno souhrnem několika níže popsaných faktorů.

Výroba metamfetaminu (a ATS všeobecně) není pracná, dá se lehce utajit a tak je třeba mnohem méně ochranných opatření, než je tomu v případě rostlinných drog, které vyžadují značnou práci a pozornost během dlouhých období růstu na velkých plochách země, jež se musí chránit před zloději a policií.

Jak efedrin, tak pseudoefedrin jsou levné k dostání po celém světě, i když zvýšená kontrolní opatření jejich získání v posledních letech poněkud ztěžují. Vzhledem k tomu, že tyto prekurzory mají řadu legálních využití, hlavně ve farmaceutickém průmyslu, obchoduje se s nimi nepřetržitě ve velkých množstvích, což komplikuje sledování a odhalování a zjednodušuje jejich nelegální dovoz*. Totéž platí pro ostatní chemikálie nezbytné k výrobě metamfetaminu (rozpouštědla, činidla atd.), z nichž má většina širokou škálu legálního užití a tudíž je těžké je sledovat.

Navíc k výrobě značného množství drahého metamfetaminu

stačí jen malé množství prekurzoru, které se snadno ukrýje. Z kilogramu BMK se dá vyrobít až 1,25 kg metamfetaminu (Krawczyk, 2005). V roce 2005 se průměrná cena kilogramu BMK v Evropě odhadovala na 900 eur na černém trhu (100 eur na legálním trhu) (Krawczyk a spol., 2005), zatímco průměrná prodejní cena gramu metamfetaminu například v České republice byla 35 eur (EMCDDA, 2007). Pokud by byla droga celá prodána po jednogramových dávkách čistého metamfetaminu, jedno kilo by vyneslo hrubý příjem 43750 eur. To je pouze teoretický výpočet, protože v České republice se metamfetamin vyrábí zpravidla v malém jednorázovém množství a průměrná čistota prodejní látky byla v ČR v roce 2005 šedesát tři procent (EMCDDA, 2007). Tyto kalkulace nicméně ukazují, jak může být nelegální výroba metamfetaminu finančně výhodná.

Výrobní proces metamfetaminu je snadný, protože drogu lze syntetizovat z řady prekurzorů a dalších chemikálií pomocí snadných – často jednostupňových – chemických procesů. Pokud chybí jedna chemikálie, dá se snadno nahradit jinou. Výrobní škála je také široká, protože droga se může vyrábět (a vyrábí) s vybavením na různé úrovni: od „kuchyňských laboratoří“, kde je užito základního know-how a technologie a často je provozují sami uživatelé, po stále častěji se vyskytující průmyslové prostory vybavené nejnovější technologií a provozované organizovanými zločineckými gangy (ODCCP, 2001; NDLEF, 2005; UNODC, 2008a).

Posledním faktorem je fakt, že metamfetaminové laboratoře se dají rychle postavit pro vyřízení jediné objednávky, a poté mohou být zase rychle rozebrány, aby se vyhnuly odhalení. Vybavení se dá snadno uložit v autě, dodávce či nákladním voze a postavit jinde.

8/ V době dokončení této zprávy byly poslední dostupné světové statistiky z roku 2006.

9/ UNODC tato data označuje za „bodové odhady“ světového objemu výroby v roce 2006, založené na následujících opravených rozpětích (intervalu spolehlivosti): ATS: mezi 421 a 574 tunami; amfetaminy: mezi 320 a 469 tunami. Pro metamfetamin nebylo publikováno žádné rozpětí, protože statistická chyba kalkulací je mnohem větší (UNODC, 2008a).

* To ovšem neplatí pro BMK (P-2-P), hojně užívaný prekurzor pro výrobu nelegálního amfetaminu, který se ale také používá při výrobě metamfetaminu; prekurzor má omezená legální použití v Evropské unii, hlavně pro výrobu lékařského amfetaminu a metamfetaminu (Krawczyk et al., 2005).

10/ Nicméně v roce 2009 podle všeho zažívaly některé části Spojených států comeback výroby metamfetaminu v malých laboratořích z pseudoefedrinu obsaženého ve volně prodejných lécích (Young, 2009).

že nelegální výroba metamfetaminu celosvětově nepoklesla, protože droga se „čím dál tím více vyrábí v super- a megalaboratořích“ (UNODC, 2008a, str. 125) .

To ovšem neplatí pro BMK (P-2-P), hojně užívaný prekurzor pro výrobu nelegálního amfetaminu, který se ale také používá při výrobě metamfetaminu; prekurzor má omezená legální použití v Evropské unii (hlavně pro výrobu lékařského amfetaminu a metamfetaminu) (Krawczyk et al., 2005).

Nezákonná výroba metamfetaminu zpravidla probíhá nedaleko jeho spotřebního trhu ve východní a jihovýchodní Asii, Severní Americe a Oceánii (UNODC, 2008a). V posledních letech se však jeho výroba a užívání rozšiřuje do nových oblastí, hlavně jižní Afriky (UNODC, 2008b, 2008c). Ačkoliv se tyto odhady musí posuzovat s rezervou, ukazují, že metamfetamin je pravděpodobně nejvíce vyráběným a užívaným nezákonným syntetickým stimulantem na světě.

1/3 PREKURZORY METAMFETAMINU

Ačkoliv obchod s metamfetaminem většinou neprobíhá na velké vzdálenosti (viz rámeček výše), situace je podstatně odlišná, co se týče jeho hlavních prekurzorů – efedrinu, pseudoefedrinu a (méně často) i BMK.

Komerční efedrin a pseudoefedrin se v současné době vyrábí extrakcí z rostliny (chvojníku čínské) nebo chemickou syntézou. Všechny tři látky, pokud jsou prodávány ve velkém, podléhají mezinárodní kontrole a objevují se na seznamu Úmluvy OSN o zákazu nezákonného obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988. Avšak kontrolní systém dohlížející na farmaceutické přípravky obsahující efedrin a pseudoefedrin (např. léky proti nachlazení v tabletách) není dostatečně přísný (UNODC, 2008b).

Všechny tři chemikálie se legálně vyrábějí a prodávají po celém světě. Legální obchod s BMK má však v porovnání s efedrinem a pseudoefedrinem určitá

omezení, a to vzhledem k jeho omezenému zákonnému využití. V roce 2007 dosáhla zákonná světová spotřeba BMK, podle záznamů INCB z osmnácti členských států Spojených národů, celkového objemu 164,5 tun. Pro srovnání uvedme, že 80 zemí uvedlo legální potřebu průmyslového efedrinu 827 tun a 71 zemí uvedlo legální potřebu průmyslového pseudoefedrinu 1315 tun (INCB, 2009).

Co se týče nelegálního užití, je třeba poznamenat, že v Evropě je od osmdesátých let BMK ve výrobě metamfetaminu postupně nahrazován efedrinem a pseudoefedrinem. BMK se nyní používá převážně k výrobě amfetaminu. (UNODC, 2008b). Nicméně BMK se zjevně k výrobě metamfetaminu používá v Evropě a pravděpodobně i jinde (Europol, 2007e) i nadále, protože jeho zadržení i nezákonná výroba mimo Evropu podle dostupných údajů rostou (UNODC, 2008b).

Je poměrně těžké s určitostí zjistit, které země jsou hlavními výrobci těchto tří prekurzorů, a tudíž potenciálními zdroji prvotního materiálu, nicméně země, které BMK vyrábějí, zahrnují Čínu, Indii, Japonsko, Spojené státy a Rusko (Krawczyk a spol., 2005). Čína, Německo a Indie patří navíc mezi největší výrobce efedrinu a pseudoefedrinu. K zadržení nelegálních zásilek efedrinu a pseudoefedrinu nejčastěji dochází v Číně a Indii (UNODC, 2008b; INCB, 2009). Nelegální BMK zjišťovaný v Evropě nejčastěji pochází z Ruské federace.

Uvádí se, že regulační a soudní orgány mají nyní nelegální výrobu metamfetaminu pod lepším dohledem díky zavedení kontroly prekurzorů a preventivních programů. Vytvořily tak efektivnější překážky nelegálnímu používání prekurzorů (alespoň pro malé výrobce metamfetaminu) (UNODC, 2008b), protože mají lepší informace o riziku spojeném s užíváním látek ATS (UNODC, 2008a).

V některých oblastech, jako například v Severní Americe, se však výrobci přizpůsobili tak, že nahradili kontrolované prekurzory nezakázanými chemikáliemi, jako jsou N-acetylpseudoefedrin acetát, přírodní výtažky z rostliny ephedra a ze-

jména farmaceutické přípravky obsahující efedrin a zvláště pseudoefedrin (UNODC, 2008b).

Podobně se s cílem obejít platné zákony přizpůsobily i obchodní trasy s těmito látkami a v budoucnu se mohou dále přesouvat (Chouvy and Meissonnier, 2004; UNODC, 2008b). Nedávné hlášení UNODC uvádí nelegální obchod s více než 120 tunami efedrinu a pseudoefedrinu přes Afriku a Střední východ (UNODC, 2008a). V Evropě došlo v letech 2005 až 2008 k zadržení velkého množství prášku a rostlin ephedry, které nejsou pod mezinárodní kontrolou, ale jejichž prodej je v některých zemích omezen (UNODC, 2008b; INCB, 2009). Země Jižní a Střední Ameriky navíc uvedly nárůst pokusů o zneužívání velkého množství pseudoefedrinu mezi lety 2006 a 2008 (UNODC, 2008b; INCB, 2009). V Guatemale došlo v roce 2008 k významnému zadržení pěti milionů pseudoefedrinových tablet, údajně poslaných z Hongkongu (UNODC, 2008b), a ve stejném roce došlo v Argentině k zabavení celkového množství 1,2 tun efedrinu (INCB, 2009). V obou případech byla většina zabavených prekurzorů pravděpodobně určena k výrobě metamfetaminu v Mexiku, mohly však směřovat také do metamfetaminové laboratoře, která byla objevena v Argentině v červenci 2008 (INCB, 2009; UNODC, 2008a). Změny týkající se obchodních tras metamfetaminových prekurzorů mají dopad i na Evropu. Zabýváme se jimi v následující části.

2

Problémy s metamfetaminem v evropském kontextu

V Evropě se vyrábí metamfetamin a dva z jeho tří hlavních prekurzorů. Tato droga se zde také konzumuje. Evropa je tranzitním územím, přes které probíhá mezinárodní obchodování s prekurzory určenými pro Severní Ameriku a hlavně Mexiko. Zdravotní a sociální problémy, které v Evropě droga způsobuje, však nedosahují takových rozměrů jako v Severní Americe a Asii, a to ze dvou důvodů: zaprvé zůstává významné užívání metamfetaminu omezené na několik zemí ve střední Evropě, i když se zdá, že v severských a pobaltských zemích začíná být amfetamin nahrazován metamfetaminem, a zadruhé jsou zdravotní dopady užívání metamfetaminu zřejmě výrazně ovlivněny způsobem užití. Zdá se, že na veřejné zdraví má největší dopad kouření drogy, a to hlavně v její krystalické podobě. Tento způsob však, na rozdíl od ostatních částí světa, není mezi evropskými uživateli příliš rozšířen.

K odhadům trendů v užívání metamfetaminu se však musí přistupovat s obezřetností. Shromáždit a vyhodnotit citlivé údaje o objevujících se trendech v užívání drog je velmi obtížné – o to více, že si vzájemně neodpovídají údaje ze strany poptávky a nabídky. Avšak i když zůstává současné užívání metamfetaminu v Evropě omezené, existuje dostatek informací o tom, že se tato droga má potenciál pro další šíření. Ačkoliv podle celkových ukazatelů k růstu užívání metamfetaminu nedochází, některá data o nabídce drog ukazují, že se metamfetamin stává čím dál tím dostupnějším.

Údaje o výskytu metamfetaminu v některých zemích východní Evropy naznačují, že jeho užívání se možná rozšiřuje. Na Slovensku problémy spojené s metamfetaminem dramaticky rostou od roku 2002 a tato droga je nyní čím dál častější příčinou žádosti o léčbu. Některé údaje také naznačují rostoucí dostupnost metamfetaminu v Maďarsku, Polsku a Německu, ačkoli celková spotřeba se zde i nadále zdá relativně nízká. V České republice existují data naznačující, že se užívání metamfetaminu rozšiřuje z chronicky závislých i na rekreační konzumenty drog. Takový vývoj by byl velmi znepokojivý a poukazoval by na možnost většího

rozšíření drogy. Navíc se objevují důkazy, že v některých zemích sousedících s Evropskou unií problémy s metamfetaminem rostou také, a to hlavně mezi mladými lidmi, kteří drogu užívají injekčně. Nedávné studie mezi injekčními uživateli v Gruzii a na Ukrajině ukazují vysoký výskyt metamfetaminu – a opět se zdá, že tento jev je poměrně nový (Booth a spol., 2008; Otiashvili a spol., 2008).

2/1 PROBLÉMOVÉ UŽÍVÁNÍ METAMFETAMINU

Na rozdíl od ostatních částí světa, kde užívání metamfetaminu v posledních letech vzrostlo, se zdá, že v Evropě jeho užívání zůstává omezené (Griffiths a spol., 2008). Od počátku sedmdesátých let se jeho užívání soustřeďuje do České republiky a později na Slovensko. To jsou jediné země, které dodávají aktuální odhady problémů s užíváním „pervitinu“. Odhaduje se, že v České republice existuje přibližně 20 400 až 21 400 problémových uživatelů (2,8 až 2,9 na 1000 obyvatel ve věku 15 až 64 let), což je dvojnásobek počtu problémových uživatelů opiátů. Na Slovensku to činí přibližně 5800 až 15 700 problémových uživatelů (1,5 až 4,0 případů na 1000 obyvatel ve věku 15 až 64 let, což představuje asi o 20 % méně, než je odhadovaný počet problémových uživatelů opiátů (EMCDDA, 2009).

V posledních pěti letech roste počet žádostí o léčbu ve spojitosti s metamfetaminem jak v České republice, tak na Slovensku. V roce 2006 byl na Slovensku metamfetamin nejčastěji uváděnou drogou u lidí, kteří žádali o léčbu poprvé, a v roce 2007 představoval 26 % všech žádostí o léčbu drogové závislosti. Před rokem 2000 na Slovensku užívání metamfetaminu pacienti a klienti služeb udávali jen zřídka, tudíž zde problémy s touto drogou mohou být považovány za poměrně nové. V České republice uvádí metamfetamin jako svou hlavní drogu 61 % všech klientů léčby drogové závislosti (EMCDDA, 2009) a podle odhadů je tato droga hlavní užívanou nelegální látkou pro dvě třetiny všech problémových uživatelů drog. Klienti, kteří se léčí ze závislosti na metamfetaminu, často udávají vysoké rozsah nitrozilního užívání této drogy: 41 % na Slovensku a 82 % v České republice.

Je těžké interpretovat údaje o situaci v severských a pobaltských zemích, zejména proto, že uživatelé (hlavně ti, kteří drogu užívají injekčně) často nedokážou rozeznat metamfetamin od amfetaminu. Několik zpráv ale naznačuje, že nyní je metamfetamin v malém množství dostupnější, než tomu bylo předtím. Celkově jsou však údaje o spotřebě drog v této oblasti slabé kvality, což ztěžuje sledování trendů. Některé údaje nicméně ukazují na zvýšené užívání této drogy. V Norsku byl například v roce 2003 metamfetamin zjištěn v těle účastníků asi 10 % dopravních nehod, a v roce 2006 to bylo již 20 %. Zabavení v severských zemích naznačují, že by amfetamin mohl být na místním trhu do určité míry nahrazován metamfetaminem. Tato změna může být způsobena nabídkovou stranou trhu a je ilustrací dynamiky v ilegální výrobě drog. Mnoho skandinávských zemí má dlouhodobé problémy s nitrožilním užíváním amfetaminu; jaký by byl dopad na veřejné zdraví způsobený případným nahrazením amfetaminu metamfetaminem, je nejasné.

Jak již bylo zmíněno dříve: kromě České republiky a Slovenska a možného aktuálního vývoje ve skandinávských a pobaltských zemích zůstává celkové užívání metamfetaminu v Evropě nízké. Zdá se však, že jisté zvýšení výskytu této drogy se objevuje i v některých zemích střední Evropy a v některých zemích sousedících s EU. Země jižní a západní Evropy však udávají jen velmi omezený výskyt užívání metamfetaminu – převážně jen experimentování některých vysoce rizikových skupin. Dostupné údaje nenasvědčují, že by se v těchto zemích oblíbenost metamfetaminu zvyšovala, či rozšiřovala na nové obyvatele. Není jasné, které faktory v mnoha částech Evropy rozšíření metamfetaminu zadržují, ale některé studie ukazují rezistenci trhu i uživatelů vůči této droze. Je také možné, že rostoucí trh s kokainem v mnoha evropských zemích omezuje potenciál šíření jiných stimulantů. Tento závěr je spekulativní, poukazuje však na naléhavou potřebu lépe porozumět faktorům týkajícím se jak uživatelů, tak trhů, jež by mohly zabránit či naopak povzbudit budoucí rozšíření užívání metamfetaminu v Evropě.

2/2 VÝROBA METAMFETAMINU

Metamfetamin se nejčastěji vyrábí redukcí efedrinu či pseudoefedrinu za použití dalších chemikálií. Většina těchto chemikálií jsou běžně dostupné domácí prostředky. Zde je důležité poznamenat, že vzhledem k nedávnému zavedení omezení obchodu s efedrinem a pseudoefedrinem ve velkém, získávají ilegální výrobci metamfetaminu čím dál tím častěji tyto prekurzory z tablet s obsahem pseudoefedrinu, které jsou volně dostupné bez lékařského předpisu, jako léky proti nachlazení (obr. 2). To je hlavně případ České republiky¹¹. Tento trend ztěžuje orgánům příslušných zemí účinně kontrolovat výrobu metamfetaminu.

Sloučení prekurzorů s ostatními chemikáliemi do konečného produktu metamfetaminu je relativně

Obr. 2/ Zadržena balení volně dostupných léků proti nachlazení užívaných k výrobě metamfetaminu v České republice (2007).

jednoduché. Většina metod však vyžaduje hořlavé a žíravé chemikálie, a může tak způsobit vážná poranění a dokonce i smrt. Vzniká různé množství toxického odpadu, kterého se často výrobci nezabývají bezpečným způsobem, proto může způsobit škody na životním prostředí (viz rámeček na následující straně).

Je známo pět metod výroby metamfetaminu v Evropě. Mezi tři nejběžnější patří lithium/čpavková metoda, metoda s využitím jódu a kyseliny fos-

¹¹/ V květnu 2009 však Státní ústav pro kontrolu léčiv v České republice zavedl omezení prodeje volně dostupných léků obsahujících pseudoefedrin. Opatření zahrnuje zákaz zásilkového prodeje, zavedení maximální dávky prodané pacientovi za měsíc (1800 mg pseudoefedrinu) a zaznamenávání prodeje v „centrálním úložišti elektronických receptů“, kde jsou také údaje o pacientech.

forné a metoda, při níž se používá jodovodíková kyselina/červený fosfor. Všechny tři jsou jednoduchými, jednostupňovými redukčními reakcemi efedrinu nebo pseudoefedrinu s použitím vybavení ze skla nebo nerezavějící oceli. Vedle prekurzoru pseudo/efedrinu do reakce vstupují následující chemikálie:

- lithium/čpavková metoda: lithium nebo kovový sodík, amoniak, rozpouštědla a kyselina solná. Existuje nebezpečí vzniku vodíkového plynu a toxických výparů.
- jód/kyselina fosforená: jód, kyselina fosforená, rozpouštědla a kyselina solná.
- kyselina jodovodíková/červený fosfor: kyselina, červený fosfor, rozpouštědla a kyselina solná. V případě přehřátí se vytvoří fosfan a hořící červený fosfor ho přemění na bílý fosfor. Tato metoda s sebou nese rizika popálenin a poleptání (Europol, 2007b, 2007c, 2007d).

V České republice se pro výrobu nelegálního „pervitinu“ nejčastěji používá metoda s využitím jodu/kyseliny fosforené a s využitím jodovodíkové kyseliny/červeného fosforu.

Zbývající metody jsou Leuckartova metoda a metoda redukční aminace, jimiž se metamfetamin syntetizuje z BMK. Používají se méně často (EUROPOL, 2007d).

Všechny tyto výrobní metody silně závisí na dostupnosti prekurzorů a know-how výrobců. Je třeba poznamenat, že zatímco metoda „červeného fosforu“, při níž se k výrobě metamfetaminu používá efedrin a pseudoefedrin, je oblíbená hlavně v České republice, na Slovensku, v Německu a Nizozemí, metamfetamin zadržený u litevských organizovaných zločineckých skupin bývá vyroben z BMK.

Zdravotní a ekologická rizika způsobená nelegální výrobou metamfetaminu

Při všech metodách výroby metamfetaminu se používají následující tři skupiny chemikálií, které mohou být toxické: kovy a soli, rozpouštědla, kyseliny a báze. Nejčastější nebezpečí představuje potřísnění kůže a vdechnutí.

Vdechování rozpouštědel může při nízké koncentraci způsobit podráždění očí, nosu a krku, zatímco při vysoké koncentraci může mít za následek intoxikaci, ztrátu vědomí a poškození jater a ledvin.

Vzhledem k tomu, že většina kovů a solí jsou pevné netěkavé látky, je riziko poškození zdraví pouhým kontaktem jen minimální. Pokud jsou však obsaženy ve vzduchu v podobě prachu, výparů či dýmu, mohou být ve vlhkém prostředí silně leptavé. To se týká hlavně sodíku, draslíku a hydroxidu sodného. Hydrid hlinitý představuje riziko vzplanutí a výbuchu.

Kyseliny a báze mohou být přítomny v podobě těkavých plynů či tekutin a vytvářejí riziko podráždění očí, zánětu a poranění rohovky. Vdechnutí také může způsobit podráždění sliznice,

bolest na hrudi, dušnost, a ve vážných případech i krvácení do plic. Přímý kontakt může způsobit vážné popáleniny očí a kůže.

Kontaminace místa, kde dochází k nelegální výrobě metamfetaminu, je nevyhnutelná.

Výroba metamfetaminu se zpravidla provádí jednostupňovými reakcemi, což má za následek méně chemického odpadu než u amfetaminu, jehož výroba vyžaduje reakci několikastupňovou. Ačkoliv zatím neexistují údaje o množství odpadu při výrobě metamfetaminu v Evropě, americké federální úřady odhadují, že výroba 1 kilogramu metamfetaminu vytvoří něco kolem 3 kg odpadu v závislosti na zručnosti výrobce. Tento odpad se skládá převážně z chemikálií jako je éter, freon, aceton, bezvodý čpavek, toluen, hydroxid sodný, kyselina sírová, lithium a červený fosfor. Všechny jsou toxické a měly by být zlikvidovány zvláštními postupy, aby se ochránilo životní prostředí. Tento odpad je však často odhozen či spláchnut do odpadu, což způsobuje znečištění životního prostředí. Čištění metamfetaminových laboratoří je nákladné a nebezpečné (Oregon Department of Health and Human Services, 2005).

V letech 2006 až 2008 Evropa oznámila UNODC největší nárůst odhalení výroben metamfetaminu mimo Severní Ameriku, v roce 2006 nicméně bylo v Evropě podle odhadů zabaveno pouze 0,8 % zadrženého světového metamfetaminu (UNODC, 2007). Tyto výroby se nacházely především ve střední a východní Evropě – hlavně v České republice a Rusku¹².

V porovnání s výrobou ve východní a jihovýchodní Asii, Severní Americe a Oceánii, kde se droga produkuje ve velkých laboratořích, se metamfamin v České republice vyrábí v malém. Většinu produkuje v takzvaných „kuchyňských laboratořích“ (obr. 3) „party“ uživatelů, kteří drogu vyrábějí pro svou vlastní potřebu (Zábranský, 2007) a prekurzory (hlavně efedrin a pseudoefedrin) získávají z volně dostupných léků proti nachlazení¹³.

Obr. 3/ Zařízení určené k výrobě metamfetaminu umístěné v garáži, Česká republika (2007)

Podle informací Europolu bylo v Evropě v roce 2007 kromě „kuchyňských laboratoří“ v České republice objeveno sedm dalších výroben metamfetaminu: po jedné v Belgii, Nizozemí, Polsku a Portugalsku, a tři v Německu.

12/ Rusko nahlásilo v roce 2007 zadržení 137 výroben metamfetaminu (známé také jako „pervitinové“ a „efedronové“ varny). Všechno to byly primitivní, tzv. kuchyňské laboratoře.

13/ Email z Národní protidrogové centrály služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky z 18. března 2009.

V roce 2008 obdržel Europol 483 hlášení o detekci výroben¹⁴; většina výrobních míst (457) byly takzvané „kuchyňské laboratoře“ v České republice. Vedle těchto malých varen v České republice bylo nahlášeno 26 dalších výroben, z nich 11 v Německu, 1 v Nizozemí (středně velká), 1 v Portugalsku, 4 na Slovensku, 3 ve Velké Británii a 3 v Polsku¹⁵. Navíc v roce 2008 našla belgická policie během zásahu v jedné laboratoři na výrobu amfetaminu návod na výrobu metamfetaminu ve velkém.

2/3 OBCHOD S METAMFETAMINEM A JEHO PREKURZORY

2/3/1 Obchod uvnitř Evropy

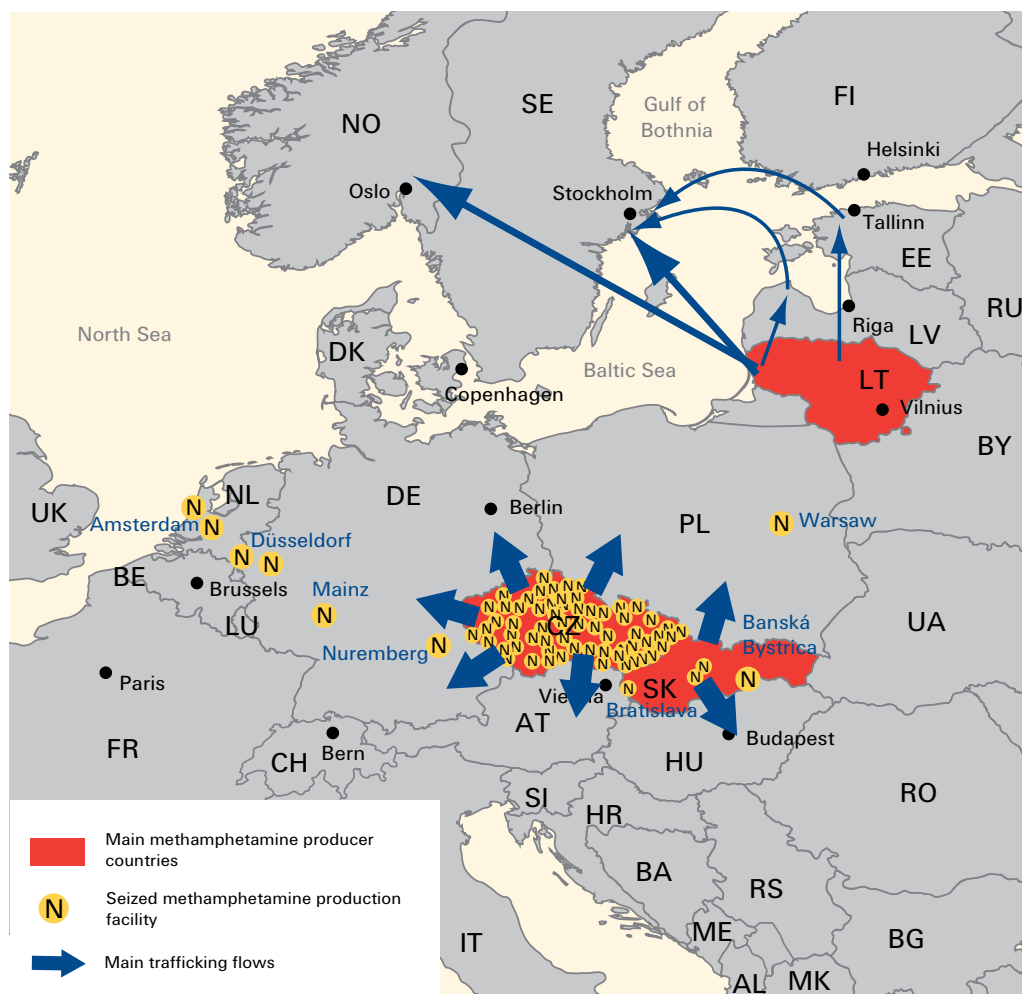
Europol objevil dvě hlavní vnitroeuropské obchodní trasy. Na první trase je metamfamin vyroben v České republice a převezen autem přes hranice do sousedních zemí, zejména do Německa (primárně do Bavorska a Dolního Saska) a na Slovensko (mapa 1).

Po druhé trase putuje podle dostupných údajů tato droga ve větším množství. Spojuje pobaltské státy hlavně se Švédskem a Norskem. Analýza informací o zadržených drogách v Norsku a Švédsku odhalila obvyklý modus operandi pro pašování velkých množství metamfetaminu (asi 10 kg, i když občas se pašuje i 50 kg najednou). Pašování metamfetaminu do severovýchodních zemí ovládají skandinávské i litevské zločinecké skupiny, a Litevci pak fyzicky pašují drogu v autech. Metamfamin se obvykle schovává do úkrytů vyrobených na míru nebo do jiných skrytých prostor v autě a je převážen pravidelnými lodními trajekty z litevských, lotyšských a estonských přístavů přes Baltské moře (mapa 1).

Poslední dostupné údaje EMCDDA o zabaveních potvrzují fakt, že obchodování s metamfetaminem přes Baltské moře zahrnuje větší množství drogy než pašování „pervitinu“ vyrobeného v České republice do sousedních zemí. Doložená

14/ Statistické údaje za rok 2008 jsou pouze prozatímní, protože všechny členské státy ještě Europolu nedodaly informace.

15/ Polsko uvedlo, že jedna ze tří objevených výrobních laboratoří používala metodu červeného fosforu. Metody výroby zbývajících laboratoří jsou neznámé.

Mapa 1/ Zabavené vybavení na výrobu metamfetaminu v roce 2008 a hlavní obchodní trasy

Poznámka: Obchodní trasy naznačené na mapě představují pokus o syntézu analytických dat, která Europolu dodaly jednotlivé členské státy Evropské unie. Tyto rozborů jsou založeny hlavně na informacích o drogách zadržených podél obchodních tras, ale také na údajích jiných, většinou z trestně-právního sektoru. Tyto naznačené cesty by tedy měly být brány pouze jako indikační, spíše než přesné popisy hlavních toků.

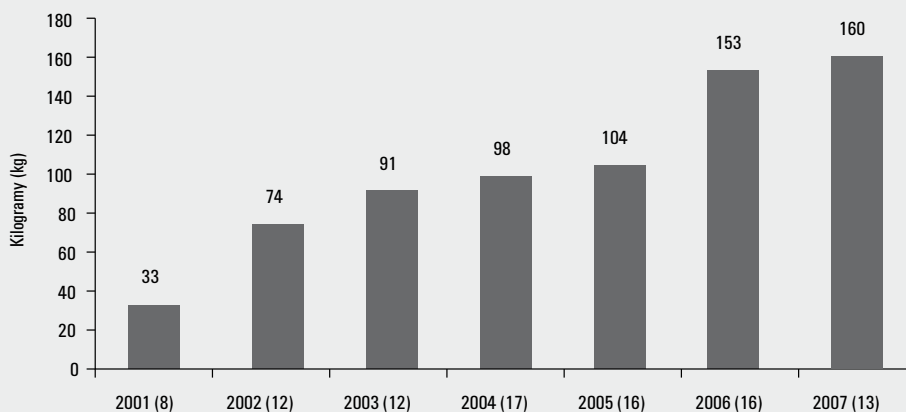
Zdroj: Zprávy členských zemí EU dodané Europolu.

množství zabavené drogy v roce 2006 a 2007 v zemích „Baltské trasy“ (Finsko, Lotyšsko, Litva, Norsko a Švédsko) jsou několikanásobně vyšší než ta z České republiky do okolních zemí (Rakousko, Německo, Maďarsko, Polsko a Slovensko) (graf 2).

Kromě těchto dvou hlavních míst v severní a střední Evropě se podle nových údajů ukazuje, že se

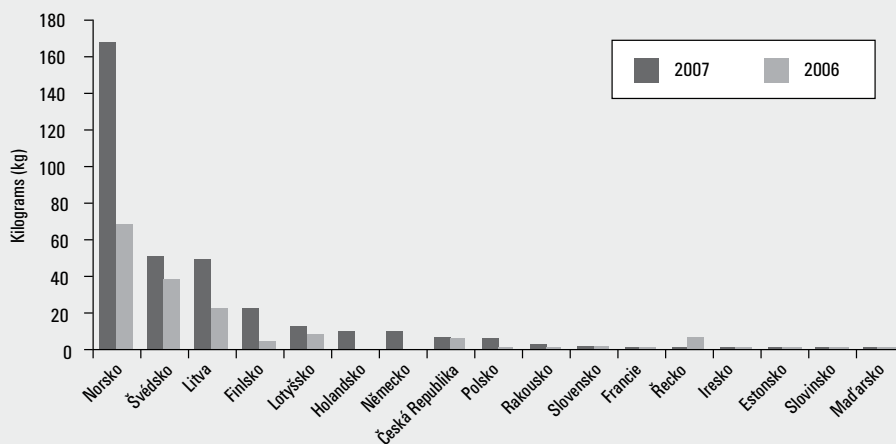
metamfetamin zřejmě vyrábí i v západní Evropě. V prosinci 2007 tak například holandské úřady zabavily jedno tabletovací zařízení spolu se sto kilogramy prášku MDMA, 29 razítky s různými logy a 8 kg vysoce čistého metamfetaminu. Jedno z razítek představovalo logo, které se v Evropě objevuje jen zřídka, ale často se nachází na metamfetaminových tabletách vyrobených v Asii. Při jiném policejním zásahu bylo v Nizozemí v únoru

Graf 1/ Trend v množství zabaveného metamfetaminu nahlášeného ve zprávách pro EMCDDA 2001-06 a Europol 2007

Poznámka: Číslo v závorce za každým rokem je počet zemí, které uvedly zabavení nad 0 gramů.

Graf 2/ Množství zabaveného metamfetaminu (v kg) nahlášená EMCDDA v letech 2006-07

Zdroj: Národní monitorovací střediska sítě Reitox

2008 zadrženo další tabletovací zařízení, MDMA, 2C-B a malé množství metamfetaminu (Europol, 2008b).

2/3/2 Obchod s prekurzory

Pouze okolo šesti procent celosvětových zadržení efedrinu probíhá v Evropě. Poměrně novým vývojem je nicméně vývoz a překládka původně legálního efedrinu a pseudoefedrinu a jejich „průsaky“ na černý trh. Hlavním zdrojem těchto prekurzorů je Indie – zásilky putují z/přes různá území včetně balkánských zemí, Íránu, Filipín, Pákistánu, Sýrie, Spojených arabských emirátů a Afriky.

Zásilky ve velkém, které putují přes Evropskou unii hlavně přes amsterdamské, bruselské, frankfurtské, londýnské a pařížské letiště, míří do Mexika. Ve zločineckých skupinách bylo zaznamenáno i několik případů výměny efedrinu a pseudoefedrinu za kokain (Europol, 2008a). Nizozemí v letech 2006 až 2007 nahlásilo Europolu pokus o zneužití až 200 tun efedrinu a pseudoefedrinu, a německé úřady v roce 2008 zadržely 14,5 tun efedrinu a více než 1,6 milionu pseudoefedrinových tablet.

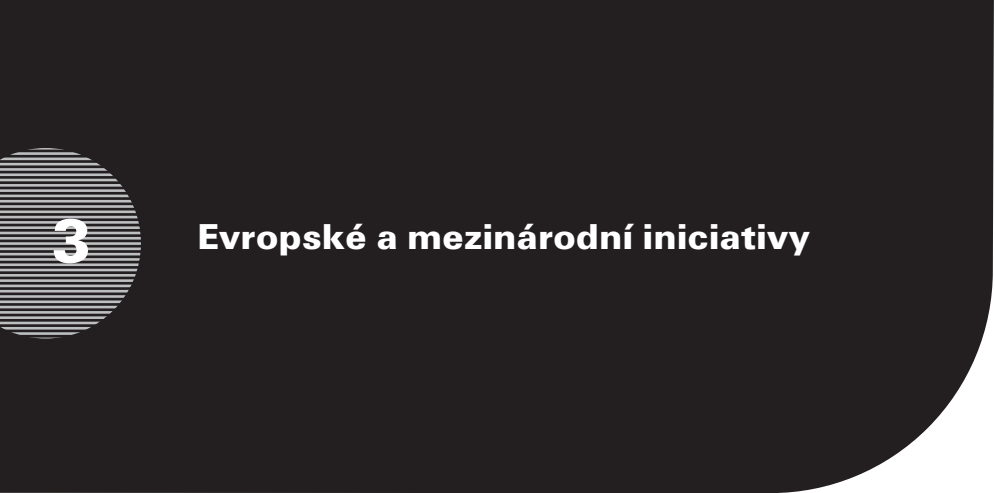
Navíc bylo v posledních letech v Evropě zadrženo velké množství výtažku z chvojníku (ephedra). Například v Německu bylo v letech 2005 až 2006 zabaveno 800 tun výtažku z chvojníku, v Nizozemí to bylo 94 tun. Lucembursko v lednu 2007 nahlásilo zabavení 2 tun chvojníku na cestě z Německa do Mexika (UNODC, 2008b).

Zdá se, že obchodování s BMK se od roku 2005 v Evropě mění. Než bylo v roce 2004 zatčeno několik významných obchodníků s prekurzory, byla většina nelegálního BMK v Evropě dovážena z Číny. V současné době pochází nezákonný BMK hlavně z Ruska, i když v roce 2007 UNODC znamenal oživení obchodu s BMK z Číny (Europol, 2007e; UNODC, 2008b).

Až do roku 2006 to nevypadalo, že by za výrobou a obchodem s metamfetaminem v Evropské unii stál organizovaný zločin. Severské a pobaltské

země však nedávno v hlášení Europolu uvedly, že se na obchodování s metamfetaminem podílejí litevské zločinecké skupiny. Tento fakt spolu s nedávnými zabaveními velkého množství efedrinu a pseudoefedrinu, nárůstem zadržení metamfetaminu v Evropě a objevením výroben jinde než v ČR, na Slovensku a v sousedních zemích (např. tři středně velké laboratoře v Nizozemí v druhé polovině roku 2008) naznačují, že se na výrobě a obchodování s metamfetaminem podílí organizovaný zločin. To by mohlo pro Evropskou unii představovat novou hrozbu (Europol, 2008a)¹⁶.

¹⁶/ V květnu 2009 odhalily litevské úřady výrobu střední velikosti v oblasti Kaunasu a zabavily přibližně 100 kg vysoce čistého metamfetaminu. Drogy měly být určeny pro norský trh.

3

Evropské a mezinárodní iniciativy

Evropská unie, její členské státy a mezinárodní společenství podnikají řadu opatření proti výrobě metamfetaminu a obchodu s ním. Tři z nich je zde třeba zmínit.

Europol a členské státy Evropské unie vytvořily projekt Synergy, jenž je největším projektem v oblasti syntetických drog v EU. Databáze „Analytická pracovní kartotéka“ (Analytical Work File – AWF) projektu Synergy shromažďuje a využívá relevantní informace dostupné v členských státech i mimo ně, aby odhalil spojitost mezi různými případy, identifikoval nové zločinecké cíle a cílové skupiny, a zahájil, podporoval a vedl vyšetřování, výměnu informací, vědomostí a zkušeností v oblasti prekurzorů syntetických drog a vybavení k výrobě¹⁷.

AWF se účastní 21 členských zemí: Rakousko, Belgie, Kypr, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie. V roce 2007 se připojily Eurojust (Evropská jednotka pro justiční spolupráci), Austrálie, Kanada, a v roce 2008 Spojené státy. Norsko a Švýcarsko byly k připojení vyzvány.

Projekt Synergy také zahrnuje „Srovnávací systém Europolu pro nezákonné laboratoře“ (EILCS); dřívější „Systém Europolu pro loga extáze“ (EELS), je nyní začleněn do systému zahrnujícího všechna ATS a nazvaného „Systém Europolu pro syntetické drogy“ (ESDS). Oba jsou součástí „Datového systému Europolu pro syntetické drogy“ (ESDDS). EILCS porovnává detailní fotografické a technické informace o výrobě syntetických drog a skladovacích a odpadních místech, což umožňuje najít spojitosti mezi zabaveným vybavením, materiálem a chemikáliemi, zahájit výměnu informací, vyšetřování a forenzní výzkum pro identifikaci dodavatelů a zločineckých skupin.

ESDS porovnává pracovní postupy, fotografické a základní forenzní informace o velkých zabave-

ních, což umožňuje identifikovat a najít spojitosti mezi zabaveními a zabavenými značkami. Dále umožňuje výměnu informací, hlubší vyšetřování a forenzní analýzu k zacílení zločineckých skupin. Související data vycházející z nálezů ESDS a EILCS mohou být součástí analýzy AWF. Specialisté Europolu navíc poskytují členským státům pomoc na místě při odstraňování nezákonných varen syntetických drog.

Projekt Synergy je podporován činností Evropské společné jednotky pro prekurzory (EJUP) – nadnárodní a multidisciplinární jednotky, skládající se z národních expertů na prosazování práva z Rakouska, Belgie, Francie, Německa, Nizozemí a Velké Británie. Národní experti EJUPu mají zkušenosti s vyšetřováním závažných zločineckých aktivit spojených se zneužíváním a obchodováním s prekurzory.

Vzájemná podpora existuje také mezi projektem Synergy a iniciativami Evropské unie v oblasti forenzních analýz syntetických drog a s nimi spojených prekurzorů pro účely prosazování práva, což umožňuje právně propojit případy zadržení velkého množství drog a zjednodušuje následný rozbor informací.

Dále existuje vzájemná podpora mezi projektem Cospol pod vedením Evropské pracovní skupiny policejních ředitelů (European Police Chiefs Task Force - EPCTF) a projektem Synergy. Projektu Cospol pro syntetické drogy se účastní Belgie (spoluvedoucí), Finsko, Francie, Německo, Litva, Nizozemí (vedoucí), Polsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie, Europol a Interpol.

V září 2008 zahájil UNODC v Bankoku v Thajsku program „Globální monitorování syntetik: Analýzy, zpravodajství a trendy (Global Synthetics Monitoring: Analyses, Reporting and Trends Programme – SMART)“. Má za cíl pomoci členským státům Spojených národů získávat, analyzovat a používat informace o syntetických drogách a na jejich základě navrhnout efektivní postupy a zásahy. Program SMART má za cíl poskytovat infor-

17/ Plán AWF Synergy na sbírání dat.

mace o způsobech obchodování se syntetickými drogami včetně metamfetaminu, a o jejich užívání. Podporuje vybrané země v lepším sledování stávajících trendů, v odhalování a informování o nových trendech a ve zlepšování metod výměny porovnatelných informací.

Po Operaci Crystal Flow, která probíhala od 1. ledna do 30. června 2007, rozhodl Project Prism Task Force, koordinovaný Mezinárodním výborem pro kontrolu drog (INCB), pokračovat ve výměně informací o podezřelých transakcích a komplexních vyšetřováních. Od 2. ledna do 30. září 2008 proběhla další akce pod jménem Operation Ice Block. Byla zaměřená na obchod s efedrinem a pseudoefedrinem včetně farmaceutických směsí a chvojníku a (v rámci možností identifikovatelnosti takových zásilek) na obchod s P-2-P a kyselinou fenylocetovou v různých zemích v Africe, Jižní, Střední a Severní Americe, západní Asii a Oceánii. První pomůckou pro identifikaci podezřelých transakcí byl podobně jako u předešlých akcí systém PEN Online. Operaci Ice Block podpořily vlády všech hlavních vývozních a tranzitních zemí. Během devítiměsíční aktivní fáze operací výbor zkoumal informace o 2057 přepravách, našel 49 podezřelých transakcí, což vedlo k celkovému zadržení 49 tun efedrinu a pseudoefedrinu.

Celkově zůstává užívání metamfetaminu v Evropě omezené a ve většině zemí data nenasvědčují narůstání problému. V mnoha zemích je nejdůležitějším trendem růst obliby kokainu jako hlavního stimulantu. V porovnání s ním představuje metamfetamin mnohem menší problém. Trendy v užívání a dostupnosti drog se ale mohou rychle měnit a několik faktorů jasně ukazuje, že metamfetaminový problém má potenciál k rychlému růstu.

Evropský trh se stimulanty je veliký a tyto látky se mohou do jisté míry vzájemně zaměňovat, často i bez vědomí jejich uživatelů. V tom může spočívat tržní výhoda metamfetaminu. Snadno se vyrábí a pro výrobu v malém se dají prekurzory snadno sehnat v lékárnách a domácích potřebách. Tradiční výrobní metody, které se stále používají v České republice a na Slovensku, se často týkají pouze malých skupin uživatelů, kteří drogu vyrábějí pro svou vlastní potřebu. Ačkoliv se tento model stále týká většiny výrobců, některé případy výroby a obchodu s metamfetaminem jsou podle všeho stále profesionálnější a je do nich v posledních letech zřejmě zapojen i klasický organizovaný zločin. Vzhledem ke kapacitě moderních nezákonných výrobních procesů by se tak mohl počet uživatelů a dostupnost této drogy na evropském trhu významně zvýšit.

Kriminalistická data z EU a diskuze ve skupině pro syntetické drogy v rámci Cospol ukazují značný nárůst v počtu zabavení i množství zabaveného metamfetaminu v Evropě. Objevuje se zneužívání hlavních prekurzorů a jejich nový pohyb přes, z a do Evropské unie, což bude zřejmě vyžadovat proaktivní, cílenou reakci orgánů prosazování práva. Nejnovější trendy ukazují zvýšení výroby a tabletování, což naznačuje, že výrobní se rozrůstají z malé do střední velikosti. Regionální vývoj jak ve střední Evropě (hlavně v České republice, na Slovensku a v jihovýchodním Německu), tak v obchodování v severských a pobaltských zemích také ukazuje nejen rostoucí mobilitu evropské populace, ale i mobilitu co do oblíbenosti drog. Europol (Europol, 2008a) a EMCDDA pozorně sledují tento relativně nový jev.

Sbírání údajů o nových a vznikajících trendech je velmi složitý úkol. Je možná ještě předčasné považovat metamfetamin za nový rostoucí trend. Změny v užívání drog mohou nastat rychle (Griffith a spol., 2008), a navzdory současným monitorovacím aktivitám EMCDDA a Europolu může jejich odhalení pomocí standardních monitorovacích prostředků, jako je sledování léčby a průzkum, chvíli trvat. K rychlejšímu a operativnějšímu sledování těchto změn by mělo přispět propojení na osoby s kontaktem s uživateli drog a rizikovými skupinami, spolu s rychlejší analýzou nasbíraných informací. V tomto směru se EMCDDA a Europol zavázaly k pokračování spolupráce, aby tak zajistily, že Evropa zůstává pozorná vůči jakýmkoliv změnám v dostupnosti a užívání metamfetaminu.

ACMD (2005), 'Methylamphetamine review', a report by the Advisory Council on the Misuse of Drugs, <http://drugs.homeoffice.gov.uk/publication-search/acmd/ACMD-meth-report-November-2005>

Booth, R., Lehman, W., Kwiatkowski, C., Brewster, J., Sinitsyna, L. and Dvoryak, S. (2008), 'Stimulant injectors in Ukraine: the next wave of the epidemic?' *AIDS and behavior*, 12 (4), pp. 652–661.

Case, P. (2005), The history of methamphetamine: An epidemic in context, First National Conference on Methamphetamine, HIV and Hepatitis, The Harm Reduction Project, Salt Lake City, August.

Chouvy, P.-A. and Meissonnier, J. (2004), *Yaa baa: Production, traffic, and consumption of methamphetamine in mainland southeast Asia*, Singapore University Press, Singapore.

DEA (n.d.), Environmental impacts of methamphetamine, US Drug Enforcement Administration, retrieved 6 March 2009, http://www.usdoj.gov/dea/concern/meth_environment.html

EMCDDA (2007), Statistical bulletin 2007, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Lisbon, <http://www.emcdda.europa.eu/publications/statistical-bulletin>

EMCDDA (2007–08), Drug profiles, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Lisbon, <http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles>

EMCDDA (2008a), Annual report 2008: The state of the drugs problem in Europe, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Lisbon, <http://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report>

EMCDDA (2008b), Statistical bulletin 2008, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Lisbon, <http://www.emcdda.europa.eu/publications/statistical-bulletin>

EMCDDA (2009), Statistical bulletin 2009, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Lisbon <http://www.emcdda.europa.eu/publications/statistical-bulletin>

Europol (2007a), The production and trafficking of synthetic drugs, related precursors and equipment: a European Union perspective, Europol, The Hague; Publications Office, Luxembourg.

Europol (2007b), 'Presentation – Introduction to the world of synthetic drugs', Training in combating illicit synthetic drug laboratories, Europol, The Hague.

Europol (2007c), 'Presentation – Methamphetamine part I', Training in combating illicit synthetic drug laboratories, Europol, The Hague.

Europol (2007d), 'Presentation – Methamphetamine part II', Training in combating illicit synthetic drug laboratories, Europol, The Hague.

Europol (2007e), Amphetamine-type stimulants in the European Union 1998–2007: Europol contribution to the expert consultations for the UNGASS assessment, Europol, The Hague, July, http://www.europol.europa.eu/publications/Serious_Crime_Overviews/EuropolUNGASSAssessment.pdf

Europol (2008a), Situation report on the production and trafficking of methamphetamine in the European Union, SYN2008-130, Europol, The Hague.

Europol (2008b), Tabletting units seized in the European Union 2006–2008, SYN2008-145, Europol, The Hague.

Europol (2008c), Synergy contribution to OCTA 2009, SYN2008-119, Europol, The Hague.

Griffiths, P., Mravcik, V., Lopez, D. and Klempova, D. (2008), 'Quite a lot of smoke but very limited fire: The use of methamphetamine

in Europe', *Drug and Alcohol Review* 27 (3), pp. 236–242.

INCB (2009), *Precursors and chemicals frequently used in the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances 2008*, International Narcotics Control Board, New York.

Krawczyk, W. (2005), *Nielegalne laboratoria narkotyków*, Wydawnictwo, Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego KGP, Warsaw.

Krawczyk, W., Kunda, T. and Perkowska, I. (2005), 'Impurity profiling/comparative analyses of samples of 1-phenyl-2-propanone', *Bulletin on Narcotics* LVII (1 & 2), pp. 33–62, http://www.unodc.org/pdf/research/Bulletin07/Bulletin_on_narcotics_2007_Krawczyk.pdf

Logan, B.K. (2002), 'Methamphetamine: Effects on human performance and behavior', *Forensic Science Review* 14 (1/2), January, pp. 133–151).

NDLERF (2005), *The governance of illicit synthetic drugs*, Monograph 9, National Drug Law Enforcement Research Fund, Australia, http://www.ndlerf.gov.au/pub/governance_synthetic_drugs.pdf

ODCCP (2001), *Global illicit drug trends 2001*, ODCCP Studies on Drugs and Crime Statistics, United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention, New York, http://www.unodc.org/pdf/report_2001-06-26_1/report_2001-06-26_1.pdf

Ogata, A. (1919), 'Constitution of ephedrine-desoxyephedrine', *Journal of the Pharmaceutical Society of Japan* 451, pp. 751–764.

Oregon Department of Health and Human Services (2005), *Oregon drug lab cleanup program*, retrieved 23 January 2009, <http://oregon.gov/DHS/ph/druglab/chemicals.html>

Otiashvili, D., Zábranský, T., Kirtadze, I., Pirashvili, G., Chavchavadze, M. and Miovisky, M. (2008), 'Nonmedical use of Buprenorphine (Subutex) in the Republic of Georgia – a pilot study', 2008 NIDA international forum: Globally improving and applying evidence-based interventions for addictions, Book of Abstracts, pp. 69–70.

Tamura, M. (1989), 'Japan: Stimulant epidemics past and present', *Bulletin on Narcotics* 1, pp. 83–93, http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/bulletin/bulletin_1989-01-01_1_page007.html

UNODC (2003), *Ecstasy and amphetamines global survey 2003*, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, http://www.unodc.org/pdf/publications/report_ats_2003-09-23.1.pdf

UNODC (2007), *2007 World drug report*, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/WDR-2007.html>

UNODC (2008a), *2008 World drug report*, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/WDR-2008.html>

UNODC (2008b), *Amphetamines and ecstasy 2008: Global ATS assessment*, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, <http://www.unodc.org/documents/scientific/ATS/Global-ATS-Assessment-2008-Web.pdf>

UNODC (2008c), "'Tik": Crystal meth in Cape Town', 13 June, retrieved on 4 May 2009 from <http://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/tik-meth-in-cape-town.html>

Young, N. (2009), 'Meth labs make a comeback in Tennessee: New ingredients and methods speed production of drug', *The Tennessean*, Nashville, 3 May, retrieved 5 May 2009 from <http://www.tennessean.com/article/20090503/NEWS03/905030362/1017/Meth+labs+make+a+comeback+in+Tennessee>

Zábranský, T. (2007), 'Methamphetamine in the Czech Republic', *Journal of Drug Issues*, Volume 37, Number 1, pp. 115–180.

Poděkování

Autoři: Laurent Laniel, Bo Pallavicini, the Synergy Team at Europol, Paul Griffiths, Robert Hauschild, Danica Klemková, Dominique Lopez, Roumen Sedefov, Roland Simon.

Tato publikace vznikla na základě syntézy informací z celé řady zdrojů. EMCCDA a Europol děkují všem, kteří se podíleli na přípravě této publikace. České národní monitorovací středisko evropské sítě Reitox a Národní protidrogová centrála Policie České republiky přispěly cennými informacemi o výrobě metamfetaminu. Dalšími důležitými zdroji informací o výrobě metamfetaminu a obchodování s prekurzory pro tuto publikaci byly zprávy z Úřadu pro drogy a kriminalitu (UNODC) a Mezinárodního výboru pro kontrolu drog (INCB). EMCDDA a Europol by za důležitý přínos také rády poděkovaly Tomáši Zábranskému.

Fotografie na stranách 20 a 22 použity s laskavým svolením Národní protidrogové centrály Policie České republiky.

PŘISPĚVATELÉ

Jane Fountain, Professor of Substance Use Research, International School for Communities Rights and Inclusion (ISCRI), University of Central Lancashire, United Kingdom.

Katarína Jirešová, OZ Odysseus, Bratislava, Slovakia.

Christine Knaller, Gesundheit Österreich, ÖBIG, Vienna, Austria (Austrian national focal point).

Nina Kuplewatzky, Fachhochschule Frankfurt am Main, University of Applied Sciences, Institut für Suchtforschung (ISFF), Germany.

Ines Kvaternik (Assistant Researcher) and Anja Žnidaršič (Student), Faculty for Social Work, University of Ljubljana, Slovenia.

Linda Lombi, Sociology Department, University of Bologna, Italy.

Christophe Palle, Observatoire français des drogues et des toxicomanies (OFDT), France (French national focal point).

Anna Péterfi, Coordinator, Nemzeti Drog Fókuszpont, Budapest, Hungary (Hungarian national focal point).

Anália Torres, Senior Researcher in CIES/ISCTE (Centro de Investigação e Estudos de Sociologia/ Instituto Superior em Ciências do Trabalho e da Empresa), Portugal.

Sandrine Sleiman, Maria Moreira, Margareta Nilson and Anna Gyarmathy, EMCDDA.

příspěvatelé

Katalogové údaje k původnímu vydání:

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction

Europol

EMCDDA–Europol joint publications No 1

Methamphetamine: a European Union perspective in the global context

Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

2009 — 30 pp. — 21 x 29.7 cm

ISBN 978-92-9168-377-2

DOI 10.2810/16021

© Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost 2009 Cais do Sodré, 1249-289 Lisabon, Portugalsko Tel. (351) 211 21 02 00 • Fax (351) 218 13 17 11 info@emcdda.europa.eu • <http://www.emcdda.europa.eu>

© Europol, 2009 Haag, Nizozemí, složka číslo: 2564-213. Publikace: <http://www.europol.europa.eu/index.asp?page=publications&language>

Řada společných publikací EMCDDA a Europolu

Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) a Evropský policejní úřad (Europol) posílily spolupráci v oblasti drog a zločinnosti na jaře roku 2009 definováním řady společných činností na období 2009 až 2012. Organizace se zavázaly v rámci „Dohody o spolupráci“, podepsané v Bruselu v listopadu 2001, k výměně informací a odborných znalostí z oblasti drog, praní špinavých peněz a zneužívání chemických prekurzorů. Obě organizace také aktivně spolupracují při odhalování a sledování nových, potenciálně nebezpečných psychotropních látek a na hodnocení podílu organizovaného zločinu na jejich výrobě a obchodování s nimi. Tato činnost probíhá podle podmínek definovaných ve specifickém dokumentu přijatém Radou Evropské unie v roce 2005 (www.emcdda.europa.eu/drug-situation/new-drugs). Jednou ze společných aktivit pro období 2009-12 je i ediční řada společných publikací EMCDDA a EUROPOLU o hlavních aspektech evropského trhu s drogami. Zatímco první tituly z řady se věnují nelegálním látkám (např. metamfetaminu, amfetaminu, extázi, kokainu, heroinu a marihuaně), další edice budou reagovat na stávající a nové trendy. Ediční řada má přispět k informovanosti politických činitelů, drogových expertů i široké veřejnosti o důležitých aspektech drogové situace. Publikace propojují údaje EMCDDA o rozšíření drog, jejich vlivu na zdraví, výzkumu v oblasti drog a informace Europolu o výrobě, obchodování, trhu a zločinech souvisejících s drogami. Poskytují ucelenou analýzu vybraných námětů a představují společný pohled EMCDDA a Europolu na hlavní drogová témata. Analýzy budou doplněny o informace z národních monitorovacích sítí obou společností – monitorovacích středisek Reitoxu a národních jednotek Europolu.

O EMCDDA

Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost je klíčovým zdrojem informací o drogách v Evropě. Má za úkol podávat Evropské unii a jejím členským státům „faktické, objektivní, spolehlivé a porovnatelné informace“ o drogách, drogové závislosti a jejich následcích. Bylo založeno v roce 1993 a provoz zahájilo v Lisabonu v roce 1995. Je jednou z decentralizovaných agentur Evropské unie. Stočlenný multidisciplinární tým nabízí politikům a držitelům rozhodovacích pravomocí podklady, které potřebují pro navrhování zákonů a strategií o drogách. Pomáhá také odborníkům a výzkumným pracovníkům co nejpřesněji určit nejlepší postupy a nové oblasti k analyzování. Vedle shromažďování informací o poptávce po drogách a jejím snižování rozšířila agentura svoji činnost i na sledování a informování o dostupnosti drog, o jejím omezování a o nezákonném trhu s drogami. www.emcdda.europa.eu.

O Europolu

Europol je organizací Evropské unie pro prosazování zákonů. Zabývá se sběrem a analýzou informací o zločinnosti. Cílem Europolu je zlepšit efektivitu a spolupráci mezi příslušnými orgány členských států EU v oblasti prevence a boji proti závažnému mezinárodnímu organizovanému zločinu a terorismu. Funguje od roku 1999 a sídlí v Haagu. Má 600 zaměstnanců, kteří pomáhají uplatňování zákonů v jednotlivých zemích, včetně boje proti nezákonnému obchodování s drogami, praní špinavých peněz, kybernetickému zločinu a terorismu. Europol se do policejní činnosti zapojuje v případech organizovaného zločinu, který se týká dvou a více členských států EU. Mimo jiné zjednodušuje mezinárodní výměnu informací a poskytuje analýzu operací. Europol bude mít od roku 2010 statut „agentury EU“. www.europol.europa.eu.

centrum adiktologie

● ● ● ● Psychiatrická klinika 1. LF UK v Praze
a VFN v Praze
Ke Karlovu 11 / 120 00 Praha 2 / Česká republika
e-mail: info@adiktologie.cz
www.adiktologie.cz

Metamfetamin (pervitin)

situace v EU a její globální kontext

Společné publikace EMCDDA a Europolu

Editor českého vydání: JUDr. Michaela Štefunková, Ph.D. / Překlad: Mgr. Eva Jezberová / Odborná korektura k českému vydání: MUDr. Tomáš Zábranský, Ph.D. / Jazyková korektura: Mgr. Marta Davidová, Štěpán David / Design a layout: MgA. Hana Valihorová / Zlom: Jozef Mrva / Vydalo: Centrum adiktologie, Psychiatrická klinika 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, a Sdružení SCAN / www.adiktologie.cz, e-mail: info@adiktologie.cz / Vytiskl: POINT CZ, s.r.o. / Praha 2010 / ISBN: 978-80-86620-24-4 / Náklad: 200 ks / Neprodejné

Metamfetamin (pervitin)

situace v EU a její globální kontext

Metamfetamin je pravděpodobně nejrozšířenějším syntetickým stimulantem na světě. V mnohých zemích po celém světě je považován za druhou nejužívanější nezákonnou drogu po marihuaně. Jeho rozšíření je výsledkem působení jak historických, tak současných faktorů. Od první syntézy z efedrinu v roce 1919 prodělalo užívání metamfetaminu mnoho změn. Původně to byla legální pokusná látka, která se používala jako lék. Poté se používala jako stimulans a látka zvyšující výkon vojáků ve druhé světové válce. V pozdních čtyřicátých letech byla zákonem povolena a masově konzumovaná látkou a často předepisovaným lékem. Až od sedmdesátých let je užívání a výroba metamfetaminu nelegální, a od devadesátých let jeho obliba v některých částech světa dramaticky roste.

Tato publikace podává stručný přehled hlavních aspektů situace ohledně metamfetaminu v Evropě s ohledem na celosvětový kontext. Jednotlivé části tohoto dokumentu poskytují informace o chemickém složení metamfetaminu, možných výrobních postupech a jejich specifikách, a o nejdůležitějších relevantních datech z EU.

centrum adiktologie

Psychiatrická klinika 1. LF UK v Praze
a VFN v Praze

Ke Karlovu 11 / 120 00 Praha 2 / Česká republika

e-mail: info@adiktologie.cz

www.adiktologie.cz

NEPRODEJNÉ

EVROPSKÁ
UNIE